

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

PRVI ODJEL

PREDMET LUČIĆ PROTIV HRVATSKE

(Zahtjev br. 5699/11)

PRESUDA

STRASBOURG

27. veljače 2014. godine

Ova će presuda postati konačna pod okolnostima utvrđenima u članku 44. stavku 2. Konvencije. Može biti podvrgnuta uredničkim izmjenama.

U predmetu Lučić protiv Hrvatske,

Europski sud za ljudska prava (Prvi odjel), zasjedajući u vijeću u sastavu:

Isabelle Berro-Lefèvre, *predsjednica*,

Elisabeth Steiner,

Julia Laffranque,

Paulo Pinto de Albuquerque,

Linos-Alexandre Sicilianos,

Erik Møse,

Ksenija Turković, *suci*

i Søren Nielsen, *tajnik Odjela*,

Nakon vijećanja zatvorenog za javnost 4. veljače 2014. godine,

donosi sljedeću presudu koja je usvojena ovog datuma:

POSTUPAK

1. Postupak u ovome predmetu pokrenut je na temelju zahtjeva (br. 5699/11) protiv Republike Hrvatske što ga je 24. prosinca 2010. hrvatski državljanin g. Mirko Lučić („podnositelj“) podnio Sudu na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda („Konvencija“).

2. Podnositelja je zastupao g. M. Umićević, odvjetnik iz Zagreba. Hrvatsku vladu („Vlada“) zastupala je njezina zastupnica gđa Š. Stažnik.

3. Podnositelj navodi da nije imao pošteno suđenje jer mu nije bilo omogućeno da ispita svjedoka optužbe kako to traži članak 6. stavci 1. i 3 (d) Konvencije.

4. Dana 5. ožujka 2012. o zahtjevu je obaviještena Vlada.

ČINJENICE**I. OKOLNOSTI PREDMETA**

5. Podnositelj je rođen 1970. godine i živi u Zagrebu.

6. Dana 3. svibnja 1999., oko 20 sati, J.N. je podnijela kaznenu prijavu Policijskoj upravi Zagrebačkoj („policija“) navodeći da ju je podnositelj prethodne noći silovao. Ponudio je da ju poveze kući iz kafića A., u kojem je radila, ali ju je tada odvezao u obližnju šumu i silovao u svojem automobilu. Nakon toga je zatražila da ju odveze u noćni klub „S.“, gdje ju je ostavio i otišao.

7. Podnositelj je bio uhićen iste večeri, a J.N. ga je identificirala kao silovatelja.

A. Istraga

8. Tijekom noći 4. svibnja 1999. J.N. je pregledao liječnik koji nije pronašao ozljede na njezinom tijelu ili spolnim organima. Podnositelj je također odveden liječniku koji je pronašao ogrebotine na njegovoj desnoj nadlaktici, desnom laktu i desnom koljenu.

9. Dana 4. svibnja 1999. podnositelja je ispitao istražni sudac Županijskog suda u Zagrebu. Priznao je da je imao spolni odnošaj s J.N. u svojem automobilu, ali je tvrdio da je taj odnošaj bio uz njezin pristanak. Tvrdio je da su ogrebotine na njegovoj desnoj nadlaktici i nozi bile posljedica trenja tijekom spolnog odnošaja. Nakon ispitivanja podnositelj je pušten na slobodu.

10. Dana 31. svibnja i 17. lipnja 1999. odvjetnica J.N. predložila je Županijskom državnom odvjetništvu u Zagrebu da zatraži od istražnog suca određivanje pritvora protiv podnositelja jer je pokušavao kontaktirati s J.N., prijeteći joj da povuče kaznenu prijavu. Također je navela da je J.N. zatražila psihijatrijsku pomoć te je u vezi s time dostavila medicinske nalaze.

11. Dana 18. lipnja 1999. Županijsko državno odvjetništvo u Zagrebu uputilo je prijedlog istražnom sucu Županijskog suda u Zagrebu da provede istragu protiv podnositelja zbog optužbi za silovanje te da mu odredi pritvor na temelju informacija koje je podnijela J.N.

12. Istražni sudac je donio rješenje o provođenju istrage dana 6. srpnja 1999., ali je odbio prijedlog za određivanje pritvora protiv podnositelja obrazlažući da ne postoji pouzdani dokaz da bi podnositelj eventualno utjecao na svjedokinju ili ponovio kazneno djelo.

13. Dana 9. srpnja 1999. J.N. je u prisutnosti svoje odvjetnice na ročištu pred istražnim sucem dala usmeni iskaz. Podnositelj i njegov branitelj nisu bili obaviješteni o ročištu, niti su bili prisutni tijekom ispitivanja.

14. Tijekom ispitivanja, J.N. je ponovila svoje ranije navode da ju je podnositelj silovao.

15. Dana 13. srpnja 1999. Županijsko državno odvjetništvo u Zagrebu podnijelo je tročlanom vijeću Županijskog suda u Zagrebu žalbu protiv rješenja istražnog suca kojim se odbija zahtjev za određivanjem pritvora protiv podnositelja.

16. Tročlano sudsko vijeće prihvatilo je zahtjev i 16. srpnja 1999. naložilo istražnom sucu da ponovno ispita prijedlog za određivanje pritvora.

17. Dana 27. kolovoza 1999. istražni sudac je ponovno odbio prijedlog za određivanje pritvora protiv podnositelja, obrazlažući da ne postoje relevantni razlozi da ga se liši slobode. Protiv tog rješenja Županijsko državno odvjetništvo u Zagrebu podnijelo je žalbu, međutim, tročlano sudsko vijeće je dana 2. rujna 1999. potvrdilo to rješenje.

18. U istrazi je istražni sudac saslušao nekoliko svjedoka i proveo medicinska vještačenja.

19. Dana 24. rujna 1999. pred istražnim sucem svjedočila je S.S., kolegica J.N., navodeći da je radila s J.N. u kafiću A. predmetnoga dana, a kada je J.N. željela ići kući, S.S. je zamolila podnositelja da je odveze. Sljedećeg dana J.N. joj je rekla da ju je podnositelj silovao. S.S. je kasnije vidjela i podnositelja, koji je negirao optužbu za silovanje, navodeći da je J.N. s njime imala dobrovoljni spolni odnošaj. S.S. je također naglasila kako dobro poznaje podnositelja i da nikada nije čula da bi on napadao djevojke ili činio nešto slično.

20. Medicinskim vještačenjem od 10. studenog 1999. utvrđeno je da nalazi ginekoloških i psihijatrijskih pretraga J.N. nisu upućivali na objektivni dokaz o postojanju ozljeda.

21. Dana 14. veljače 2000. istražni sudac je saslušao K.N., koji je naveo da je predmetne noći radio kao glazbenik u noćnom klubu „S.“ kada je J.N. ušla. Kupila je glazbenicima piće i nakon toga ju je on odvezao kući. Nije bilo ništa neobičnog u vezi s njom; činila se uobičajenom i nije spominjala silovanje.

22. Druga svjedokinja, J.M., ispitana je 28. ožujka 2000. Ona je navela da je sljedećeg jutra nakon tog događaja J.N. došla u kafić u kojem je radila te joj rekla da je večer prije bila silovana. Bila je vrlo uznemirena i uplašena. J.M. joj je savjetovala da prijavi silovanje policijskom službeniku koji se nalazio u obližnjem kafiću.

23. Forenzički nalaz od 23. studenog 2000. utvrdio je postojanje bioloških tragova J.N. na donjem rublju podnositelja.

24. Medicinskim vještačenjem od 7. veljače 2001. utvrđeno je da su ogrebotine na desnoj nadlaktici podnositelja mogle nastati od noktiju na prstima ruke, dok su ozljede na njegovom laktu i desnom koljenu mogle nastati kao posljedica pada ili trenja.

B. Postupak po optužnici

25. Dana 19. veljače 2001. Županijsko državno odvjetništvo u Zagrebu podiglo je pred Županijskim sudom u Zagrebu optužnicu protiv podnositelja zbog kaznenog djela silovanja.

26. Podnositelj je na ročištu 19. ožujka 2003. izjavio da se ne osjeća krivim. J.N., iako je bila uredno pozvana, nije pristupila na ročište.

27. Dana 29. travnja 2003. Županijski sud u Zagrebu naredio je policiji da J.N. dovede na ročište koje je bilo zakazano za 2. lipnja 2003. godine.

28. Dana 27. svibnja 2003. J.N. je putem svoje odvjetnice obavijestila Županijski sud u Zagrebu da živi u inozemstvu i predložila odgodu ročišta do rujna 2003. kada se trebala vratiti u Hrvatsku. Županijski sud u Zagrebu prihvatio je njezin prijedlog i zakazao ročište za 22. rujna 2003.

29. J.N., iako je bila uredno pozvana, ponovno nije pristupila na ročište dana 22. rujna 2003. Njezina odvjetnica koja je pristupila na ročište obavijestila je sud da u međuvremenu nije bila u kontaktu s J.N.

30. Dana 1. listopada 2003. Županijski sud u Zagrebu ponovno je naredio policiji da J.N. dovede na ročište zakazano za 4. studeni 2003. godine.

31. Međutim, ovo je ročište ponovno bilo odgođeno jer policija nije uspjela pronaći J.N. Jedina dostupna informacija bila je ta da ona već četiri godine živi u Španjolskoj.

32. Dana 19. prosinca 2003. odvjetnica J.N. obavijestila je sud da više ne zastupa J.N.

33. Dana 19. ožujka 2004. godine Županijski sud u Zagrebu zatražio je od policije da utvrdi točnu adresu J.N., a policija je obavijestila sud da raspoložu samo informacijom da ona živi u Španjolskoj .

34. Nakon nekoliko odgoda ročišta, dana 24. svibnja 2005. održano je ročište na kojem je podnositelj izjavio da se ne osjeća krivim. Zamjenik državnog odvjetnika predložio je sudu da prihvati kao dokaz zapisnik o iskazu koji je J.N. dala istražnome sucu. Obrana se protivila ovom prijedlogu, navodeći da je zbog težine optužbi protiv podnositelja nužno ispitati J.N. na ročištu. Obrana je također naglasila da je ona hrvatska državljanka i da se njezino boravište u Španjolskoj može utvrditi putem mjerodavnih policijskih evidencija i odgovarajućim diplomatskim kanalima.

35. Dana 19. srpnja 2005. policija je obavijestila Županijski sud u Zagrebu da su u razgovoru s majkom J.N. saznali da ona živi u Madridu, Španjolska, i da će doći u Hrvatsku samo na nekoliko dana tijekom ljeta.

36. Na ročištu dana 20. listopada 2005. sud je saslušao svjedoka K.N. koji je ponovio svoj iskaz koji je dao istražnome sucu (vidi stavak 21. u prethodnom tekstu). Zamjenik državnog odvjetnika ponovno je predložio sudu da prihvati kao dokaz zapisnik o iskazu koji je J.N. dala istražnome sucu. Obrana je ustrajala da ju je potrebno saslušati i dostavila je adresu u Nizozemskoj na kojoj je navodno boravila.

37. Dana 21. listopada 2005. Županijski sud u Zagrebu zatražio je da se J.N. pozove na ročište pomoću međunarodne pravne pomoći u kaznenim pitanjima putem nizozemskih vlasti.

38. Dana 24. veljače 2006. nizozemske vlasti obavijestile su Županijski sud u Zagrebu da J.N. nisu uspjele uručiti sudski poziv.

39. Na ročištu dana 10. travnja 2006. sud je saslušao svjedokinju S.S. koja je ponovila svoj raniji iskaz (vidi stavak 19. u prethodnom tekstu). Zamjenik državnog odvjetnika predložio je sudu da zapisnik o iskazu koji je J.N. dala istražnome sucu, kao i zapisnike o iskazima svjedokinje J.M. koja se nije pojavila pred sudom, te svjedoka K.N., prihvati kao dokaz a da ih se ne ispita na ročištu. Obrana se suglasila da se prihvate pisane izjave ostalih svjedoka, ali je ustrajala da se J.N. treba ispitati na ročištu. Sud je prihvatio prijedlog državnog odvjetništva i prihvatio zapisnik o iskazu koji je J.N. dala istražnome sucu kao dokaz.

40. Istoga dana Županijski sud u Zagrebu proglasio je podnositelja krivim za kazneno djelo silovanja i osudio ga na godinu dana zatvora.

41. Dana 7. lipnja 2006. podnositelj je protiv prvostupanjske presude podnio žalbu Vrhovnom sudu Republike Hrvatske, navodeći da Županijski sud u Zagrebu nije osigurao prisutnost i ispitivanje J.N. na suđenju.

42. Dana 13. prosinca 2007. godine Vrhovni sud je ukinuo prvostupanjsku presudu i predmet uputio na ponovno suđenje. Vrhovni sud je utvrdio da je Županijski sud u Zagrebu propustio poduzeti sve razumne korake kako bi osigurao prisutnost J.N. na suđenju, iako je njezin iskaz bio odlučan u predmetu.

43. U ponovnom suđenju, dana 27. veljače 2008., Županijski sud u Zagrebu zatražio je da se boravište J.N. u Španjolskoj utvrdi kontaktiranjem sa španjolskim nacionalnim vlastima putem međunarodne pravne pomoći u kaznenim **pitanima**.

44. Dana 21. travnja 2008. policija je obavijestila Županijski sud u Zagrebu da su od roditelja J.N. dobili njezinu adresu u Španjolskoj te je sud uputio poziv J.N. na tu adresu.

45. Dana 25. rujna 2008. Županijski sud u Zagrebu primio je od španjolskih vlasti obavijest o točnoj adresi i telefonskom broju J.N. u Španjolskoj.

46. Ročište zakazano za 29. listopada 2008. je odgođeno jer na njega nije pristupila J.N. U to vrijeme sud nije raspolagao informacijom je li J.N. primila sudski poziv.

47. Još je jedno ročište održano 18. prosinca 2008. na kojem je sud utvrdio da je J.N. bila uredno pozvana kako na to ročište, tako i na ročište od 29. listopada 2008. godine.

48. Na ročištu je podnositelj izjavio da nije kriv za kazneno djelo silovanja te je sud ponovno ispitao svjedoka K.N. koji je ponovio svoje ranije iskaze. Zamjenik državnog odvjetnika predložio je da se svi iskazi svjedoka prihvate kao dokaz, bez potrebe da ih se ispita. Obrana se s time suglasila, osim u pogledu saslušanja J.N., ustrajući na tome da je se na suđenju unakrsno ispita te ističući da je obrani bila uskraćena mogućnost da je ispita kada je svoj iskaz davala istražnome sucu. Sud je prihvatio prijedlog državnog odvjetništva i prihvatio kao dokaz zapisnik o iskazu koji je J.N. dala istražnome sucu. Ipak, odgodio je ročište kako bi ispitao još jednog svjedoka obrane, I.P.

49. Na ročištu održanom dana 21. siječnja 2009. godine Županijski sud u Zagrebu utvrdio je da je I.P. umro te je zaključio glavnu raspravu. Istoga dana proglasio je podnositelja krivim za kazneno djelo silovanja i osudio ga na godinu dana zatvora. Sud se pozvao na iskaz J.N., smatrajući da je isti bio potkrijepljen ostalim dokazima. Posebice je utvrdio:

„Iz iskaza svjedoka S.S. i [J.M.], te dokaza koje je pružio forenzički vještak i drugih medicinskih dokaza koji se odnose na oštećenu, proizlazi da relevantne (tzv. kontrolne) činjenice, važne za ocjenu kontradiktornih iskaza optuženika i oštećene, potkrijepljuju iskaz koji je dala oštećena.“

50. Dana 16. veljače 2009. podnositelj je podnio žalbu Vrhovnom sudu Republike Hrvatske, navodeći da je prvostupanjski sud propustio poduzeti sve razumne korake kako bi osigurao prisutnost J.N. na suđenju, a da je njezin iskaz bio odlučan za njegov predmet.

51. Dana 5. svibnja 2009. Vrhovni sud je odbio žalbu podnositelja i potvrdio prvostupanjsku presudu. Mjerodavni dio presude Vrhovnog suda glasi:

„Kao što je to iz spisa predmeta vidljivo, nakon donošenja rješenja o provođenju istrage dana 15. lipnja 1999. ošt. J. N. je dana 9. srpnja 1999. ispitana u svojstvu svjedokinje spisa Optuženik je u ovom kaznenom predmetu imao branitelja od 4. svibnja 1999. i branitelj nije u smislu čl. 198. st. 4. ZKP-a. zahtijevao nazočnost ispitivanju svjedokinje, niti su tadašnje okolnosti dale naslutiti mogućnost da ona neće doći na glavnu raspravu. Nakon dovršetka istrage i podizanja optužnice [pred Županijskim sudom u Zagrebu], punomoćnica oštećenice je obavijestila sud da se "... oštećenica trenutno nalazi na radu u inozemstvu, te uslijed toga nije u mogućnosti pristupiti na glavnu raspravu, te predložila odgoditi zakazanu glavnu raspravu za mjesec rujna 2003., kada će se nalaziti u Republici Hrvatskoj ..." Na glavnoj raspravi dana 22. rujna 2003. uredno pozvana oštećenica ipak nije došla, premda je dostava bila uredno iskazana. Nakon toga, PP S. dana 24. studenog 2003. obavještava sud da je u razgovoru s ocem oštećenice utvrđeno da se ista "... oko četiri godine nalazi u Španjolskoj i ne zna kada će se vratiti ..." . Dana 1. srpnja 2004. je ponovljena provjera adrese te je sud obaviješten kako se i dalje "... nalazi na radu u Španjolskoj ..." . Nakon ponovne provjere adrese od strane PP S., dana 15. srpnja 2005. sud je obaviješten da se imenovana i dalje nalazi u Španjolskoj, točnije u M. "... gdje živi sa suprugom ..." Međutim, nakon što je, po uputi ovog suda iz ranije ukidne odluke, u ovom ponovljenom postupku utvrđena točna adresa oštećenice u Republici Španjolskoj, ..., sud je u dva navrata pozvao oštećenicu na zakazane glavne rasprave. Međutim, uredno pozvana oštećenica kao svjedokinja, pozivima se nije odazvala niti je svoj izostanak opravdala.

Imajući u vidu navedeno, ošt. J. N. je zakonito ispitana u stadiju istrage a nakon toga se, očito, više nije željela odazvati ni sudskom pozivu niti nazočiti glavnoj raspravi, a svoj izostanak nije opravdala. S obzirom da živi u inozemstvu prvostupanjski sud nije imao zakonskih mogućnosti osigurati njezin dolazak na glavnu raspravu i zato je, temeljem odredbe čl. 331. st. 1. toč. 1. ZKP-a, u ovom postupku pravilno odlučio pročitati njezin iskaz. .“

52. Dana 21. srpnja 2009. podnositelj je podnio ustavnu tužbu Ustavnom sudu Republike Hrvatske, ponavljajući svoje ranije prigovore.

53. Dana 7. srpnja 2010. Ustavni sud je odbio ustavnu tužbu podnositelja kao neosnovanu, potvrđujući obrazloženja nižih sudova. Odluka Ustavnog suda dostavljena je branitelju podnositelja dana 19. srpnja 2010. godine.

II. MJERODAVNO DOMAĆE PRAVO I PRAKSA

A. Mjerodavno domaće pravo

1. Ustav Republike Hrvatske

54. Mjerodavna odredba Ustava Republike Hrvatske, „Narodne novine“, br. 56/1990, 135/1997, 8/1998, 113/2000, 124/2000, 28/2001, 41/2001, 55/2001, 76/2010, 85/2010) glasi:

Članak 29.

„Svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično i u razumnom roku odluči o njegovim pravima i obvezama, ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela.

U slučaju sumnje ili optužbe zbog kažnjivog djela osumnjičenik, okrivljenik ili optuženik ima pravo ...

– da ispituje ili dade ispitati svjedoke optužbe i da zahtijeva da se osigura nazočnost i ispitivanje svjedoka obrane pod istim uvjetima kao i svjedoka optužbe ...“

2. Kazneni zakon

55. Mjerodavna odredba Kaznenog zakona, „Narodne novine“, br. 110/1997 propisuje:

Članak 188.

„(1) Tko drugu osobu uporabom sile ili prijetnje da će izravno napasti na njezin život ili tijelo ili na život ili tijelo njoj bliske osobe prisili na spolni odnošaj ili s njim izjednačenu spolnu radnju, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.“

3. Zakon o kaznenom postupku

56. Mjerodavnim odredbama Zakona o kaznenom postupku, „Narodne novine“, br. 110/1997, 27/1998, 58/1999, 112/1999, 58/2002, 143/2002, 63/2002, 62/2003 i 115/2006) propisano je:

Članak 198.

„...“

(4) Ispitivanju svjedoka mogu biti nazočni tužitelj, okrivljenik i branitelj kad je vjerojatno da svjedok neće doći na glavnu raspravu, kad istražni sudac ustanovi da je to svrhovito ili kad je jedna od stranaka zahtijevala da bude nazočna ispitivanju. Oštećenik može biti nazočan ispitivanju svjedoka samo kad je vjerojatno da svjedok neće doći na glavnu raspravu.

(5) Istražni sudac dužan je na prikladan način izvijestiti tužitelja, branitelja, oštećenika i okrivljenika o vremenu i mjestu obavljanja istražnih radnji kojima oni mogu biti nazočni, osim kad postoji opasnost od odgode. Ako okrivljenik ima branitelja, istražni će sudac obavještavati samo branitelja.

...“

Članak 243.

„(1) Ako svjedok koji je uredno pozvan ne dođe a izostanak ne opravda, ... , može se naložiti da se prisilno dovede a može se i kazniti novčano do 20.000,00 kuna.

...“

Članak 331.

„(1) Zapisnici o iskazima svjedoka ... mogu se prema odluci vijeća pročitati samo:

1) ako su ispitane osobe umrle, duševno oboljele ili se ne mogu pronaći, ili je njihov dolazak pred sud nemoguć ili znatno otežan zbog starosti, bolesti ili drugih važnih uzroka,

2) ako svjedoci ili vještaci bez zakonskih razloga neće iskazivati na glavnoj raspravi,

...“

Članak 333.

„Nakon ispitivanja svjedoka ili vještaka i nakon čitanja zapisnika ili drugog podneska, zapitat će predsjednik vijeća stranke i oštećenika imaju li što primijetiti.“

57. Mjerodavnim odredbama izmijenjenog i dopunjenog Zakona o kaznenom postupku „Narodne novine“, br. 152/2008, 76/2009, 80/2011, 121/2011, 91/2012, 143/2012 propisano je:

Članak 502.

„...“

(2) Odredbe o obnovi kaznenog postupka primijenit će se i u slučaju kada je podnesen zahtjev za izmjenu pravomoćne sudske odluke na temelju konačne presude Europskog suda za ljudska prava kojom je u odnosu na okrivljenika utvrđena povreda prava i sloboda iz Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

(3) Zahtjev za obnovom postupka na temelju konačne presude Europskog suda za ljudska prava može se podnijeti u roku od trideset dana od datuma konačnosti presude Europskog suda za ljudska prava.“

Članak 574.

„...“

(2) Ako je do stupanja na snagu ovog Zakona donesena kakva odluka protiv koje je po odredbama zakona po kojem je postupak vođen dopušten pravni lijek ... u tom postupku primijenit će se odredbe zakona po kojem je donesena odluka, osim ako ovim Zakonom nije drukčije propisano.

(3) Odredbe članka 497. – 508. ovog Zakona na odgovarajući način će se primjenjivati i u postupcima povodom zahtjeva za obnovu kaznenog postupka podnesenima po odredbama Zakona o kaznenom postupku („Narodne novine“, br. 110/1997, 27/1998, 58/1999, 112/1999, 58/2002, 143/2002, 62/2003, i 115/2006).“

B. Relevantna praksa

58. U svojoj presudi br. I Kž-37/09-6 od 9. rujna 2009. Vrhovni sud Republike Hrvatske bavio se problemom prihvaćanja kao dokaza zapisnika o iskazu svjedoka koji je bio ispitan u predraspravnoj fazi, a da obrani nije dana mogućnost da bude prisutna kod ispitivanja. Vrhovni sud Republike Hrvatske posebice je primijetio:

„Međutim, ovdje se ne radi o nemogućnosti „prisilnog dovođenja oštećenice u Republiku Hrvatsku“, niti se radi o neposrednom ispitivanju ošt. N. M., rođ. M. „pred kaznenim sudom u Republici Hrvatskoj“ – već se ovdje radi o tome da je ošt. N. M., rođ. M. u svojstvu svjedoka u dva navrata zamolbenim putem ispitana pred istražnim sucem Općinskog suda u Subotici, a da niti u jednom navratu o provođenju te radnje (ispitivanju oštećenice) nisu obaviješteni ni opt. D. B., a niti njegov branitelj M. U., ...

... prema mišljenju Vrhovnog suda Republike Hrvatske, kao drugostupanjskog suda, u tako utvrđenim okolnostima, opt. D. B. nije imao pravu i primjerenu priliku dovesti u pitanje iskaz svjedokinje, a koji iskaz je bio od odlučujuće važnosti za njegovu osudu, zbog kojih okolnosti Vrhovni sud Republike Hrvatske zaključuje da u konkretnom slučaju opt. D. B. nije imao pošteno suđenje u smislu odredbe čl. 6. st. 3. toč. d) Konvencije, tj. nije mu osigurano na pravi način pravo da ispita ključnog svjedoka (ošt. N. M., rođ. M.) i da mu se osigura prisustvo prilikom ispitivanja te svjedokinje, bez obzira na to da li će on to svoje pravo iskoristiti ili ne.“

III. RELEVANTNI MEĐUNARODNI DOKUMENTI

A. Okvirna odluka Vijeća Europske unije

59. Okvirnom odlukom Vijeća Europske unije o položaju žrtava u kaznenom postupku (2001/220/JHA) od 15. ožujka 2001. propisano je:

Članak 2. - Poštivanje i priznanje

„2. Svaka država članica osigurava da posebno ranjive žrtve imaju poseban tretman kakav najbolje odgovara situaciji u kojoj se nalaze.“

Članak 3. - Saslušanje i iznošenje dokaza

„Svaka država članica jamči žrtvama mogućnost da u postupku budu saslušane i da iznesu dokaze.

Svaka će država članica usvojiti mjere potrebne kako bi nadležna tijela žrtvu ispitala samo u mjeri potrebnj za kazneni postupak.“

Članak 8. - Pravo na zaštitu

„4. Kada je to potrebno radi zaštite žrtava, posebno onih najugroženijih, od posljedica davanja javnog iskaza na sudu, svaka država članica osigurava da se žrtvi na temelju sudske odluke omogući davanje iskaza uz uporabu odgovarajućih sredstava sukladnih s osnovnim nacionalnim pravnim načelima, pod uvjetima u kojima se taj cilj može postići.“

B. Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća

60. Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća o uspostavi minimalnih standarda o pravima, podršci i zaštiti žrtava zločina (2012/29/EU) od 25. listopada 2012. kojom je zamijenjena Okvirna odluka Vijeća 2001/220/JHA propisuje:

„(66) Ova Direktiva poštuje temeljna prava i pridržava se načela priznatih u Povelji o temeljnim pravima Europske unije. Posebice nastoji promicati pravo na dostojanstvo, život, fizički i duševni integritet, slobodu i sigurnost, poštivanje privatnog i obiteljskog života, pravo vlasništva, načelo nediskriminacije, načelo jednakosti žena i muškaraca, prava djeteta, starijih osoba i osoba s invaliditetom te pravo na pošteno suđenje.“

Članak 20. - Pravo na zaštitu žrtava u kaznenim istragama

„Države članice, ne dovodeći u pitanje prava obrane i u skladu s pravilima slobodne sudske procjene, osiguravaju da se tijekom kaznenih istraga:

...

(b) broj saslušanja žrtava svede na minimum, a da se saslušanja provode samo kada je to nužno za potrebe kaznene istrage;“

Članak 22. - Individualna procjena žrtava radi identificiranja posebnih potreba za zaštitom

„1. Države članice osiguravaju pravovremenu i individualnu procjenu žrtava, u skladu s nacionalnim postupcima, u svrhu utvrđivanja posebnih potreba za njihovom zaštitom i utvrđivanja bi li žrtve i u kojoj mjeri, zbog svoje posebne ranjivosti na sekundarnu i ponovljenu viktimizaciju, zastrašivanje i osvetu, imale koristi od posebnih mjera u tijeku kaznenog postupka iz članka 23. i 24. ...

4. Za potrebe ove Direktive smatra se da djeca žrtve imaju posebne potrebe za zaštitom zbog svoje ranjivosti na sekundarnu i ponovljenu viktimizaciju, zastrašivanje i osvetu. Radi utvrđivanja bi li i u kojoj mjeri imala koristi od posebnih mjera iz članka 23. i 24., djeca žrtve individualno se procjenjuju kako je to propisano stavkom 1. ovog članka.“

Članak 23. - Pravo na zaštitu žrtava koje imaju posebne potrebe za zaštitom u kaznenom postupku

„1. Države članice, ne dovodeći u pitanje prava obrane i u skladu s pravilima slobodne sudske procjene, osiguravaju da žrtve koje posebno treba zaštititi i koje imaju koristi od posebnih mjera utvrđenih na temelju individualne procjene iz članka 22. stavka 1., mogu koristiti mjere iz stavaka 2. i 3. ovog članka. Posebna mjera koja je predviđena na temelju individualne procjene, neće biti moguća ako to onemogućavaju operativne ili praktične zapreke, ili ako postoji hitna potreba za saslušanjem žrtve, pri čemu bi propuštanje moglo štetiti žrtvi ili drugoj osobi ili bi moglo utjecati na tijek postupka.

2. Tijekom kaznenih istraga žrtvama s posebnim potrebama za zaštitom, utvrđenima u skladu s člankom 22. stavkom 1., stoje na raspolaganju sljedeće mjere:

(a) saslušanja žrtve koja se provode u prostorima koji su konstruirani ili prilagođeni za tu svrhu;

(b) saslušanja žrtve koja provode stručne osobe koje su educirane u tu svrhu;

(c) sva saslušanja žrtava provode iste osobe, osim ako to nije suprotno pravilnom djelovanju pravosudnog sustava;

(d) sva saslušanja žrtava spolnog nasilja, nasilja zbog spola ili nasilja u odnosima s bliskim osobama provodi osoba istoga spola kao i žrtva, osim ako ih ne provodi državni odvjetnik ili sudac, uz uvjet da žrtva to želi i da se time ne utječe na tijek kaznenog postupka.

3. Tijekom sudskih postupaka žrtvama s posebnim potrebama za zaštitom, utvrđenima u skladu s člankom 22. stavkom 1., stoje na raspolaganju sljedeće mjere:

(a) mjere radi izbjegavanja vizualnog kontakta između žrtava i počinitelja kaznenih djela, uključujući i tijekom davanja iskaza, pomoću odgovarajućih sredstava, uključujući uporabu komunikacijske tehnologije;

(b) mjere radi osiguranja da se žrtva može saslušati, a da nije prisutna u sudnici, posebice uporabom odgovarajuće komunikacijske tehnologije;

(c) mjere izbjegavanja nepotrebnih pitanja o privatnom životu žrtve, koja nisu povezana s kaznenim djelom; i

(d) mjere koje omogućuju da se rasprava provede bez prisustva javnosti.“

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANAKA 6. STAVAKA 1. I 3. (d) KONVENCIJE

61. Podnositelj prigovara da nije imao mogućnost ispitati J.N. i da se osuđujuća presuda protiv njega u odlučujućoj mjeri temeljila na njezinom iskazu. Poziva se na članak 6. stavke 1. i 3. (d) Konvencije koji u mjerodavnom dijelu glasi kako slijedi:

„1. U slučaju podizanja optužnice za kazneno djelo protiv njega ... svatko ima pravo da sud pravično ... ispita njegov slučaj...“

...

3. Svatko optužen za kazneno djelo ima najmanje sljedeća prava:

...

d) da ispituje ili daje ispitati svjedoke optužbe i da se osigura prisustvo i ispitivanje svjedoka obrane pod istim uvjetima kao i svjedoka optužbe...“

A. Dopuštenost

1. Tvrdnje stranaka

62. Vlada navodi da je prema datumu naznačenom na štambilju Suda na obrascu zahtjeva podnositelj svoj zahtjev podnio dana 30. ožujka 2011.

godine. Budući da je odluka Ustavnog suda dostavljena punomoćniku podnositelja dana 19. srpnja 2010. godine, proizlazi da je podnositelj svoj zahtjev Sudu podnio šestomjesečnog roka. Prema mišljenju Vlade, uzimajući u obzir da je podnositelja zastupao kvalificirani odvjetnik, za potrebe izračuna šestomjesečnog roka ne bi trebalo uzeti u obzir nikakvu drugu korespondenciju sa Sudom.

63. Podnositelj tvrdi da je prvi dopis Sudu podnio 24. prosinca 2010. godine, u kojem je istaknuo prigovor nepoštenosti ovog kaznenog postupka. Dana 26. siječnja 2011. Sud ga je pozvao da dostavi obrazac zahtjeva do 23. ožujka 2011. i on je u potpunosti postupio u skladu s tom uputom. Podnositelj je stoga smatrao da je poštivao šestomjesečni rok.

2. Ocjena Suda

64. Sud ponavlja da može razmatrati zahtjev samo ako je podnesen Sudu unutar roka od šest mjeseci. Svrha pravila o šest mjeseci je promicati pravnu sigurnost, osigurati da predmeti u kojima se otvaraju pitanja o Konvenciji budu ispitani u razumnom roku, te zaštititi vlasti i druge osobe kojih se to tiče od dugotrajne neizvjesnosti. Konačno, to bi pravilo trebalo osigurati da se činjenično stanje predmeta utvrdi što je brže to moguće, prije nego što se izgubi mogućnost da se to učini i postane gotovo nemoguće pravično ispitati sporno pitanje (vidi predmet *Kelly protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 10626/83, odluka Komisije od 7. svibnja 1985. godine, DR 42., str. 205., te predmet *Baybora i drugi protiv Cipra* (odluka), br. 77116/01, 22. listopada 2002. g.).

65. U pogledu datuma kada je zahtjev podnesen Sudu, sud primjećuje da je Poslovnik Suda koji je važio u vrijeme kada je podnositelj podnio svoj zahtjev Sudu, propisivao da se kao opće pravilo smatra da je dan podnošenja zahtjeva dan prvog obraćanja podnositelja kojim postavlja, makar i sažeto, predmet zahtjeva (ranije pravilo br. 47. stavak 5.). Datumom podnošenja se u skladu s time smatra datum kada je podnositelj napisao prvi dopis, ili, ako je postojalo neopravdano zakašnjenje između tog datuma i datuma kada je dopis poslan poštom, Sud može odlučiti da se datum slanja na pošti smatra datumom podnošenja zahtjeva (vidi predmet *Arsian protiv Turske* (odl.), br. 36747/02, ESLJP 2002-X; predmet *Calleja protiv Malte* (odl.), br. 75274/01, 18. ožujka 2004.; predmet *Gaspari protiv Slovenije*, br. 21055/03, stavak 35., 21. srpnja 2009.; i predmet *Andrushko protiv Rusije*, br. 4260/04, stavak 32., 14. listopada 2010.).

66. Sud primjećuje da je podnositelj jasno opisao okolnosti svog predmeta i formulirao svoj zahtjev u dopisu koji je odaslan 24. prosinca 2010. godine. Obrazac zahtjeva koji nosi datum 22. ožujka 2011. (na kojem se nalazi štambilj suda od 30. ožujka 2011.) i na koji se Vlada poziva, samo je reproducirao njegove izvorne tvrdnje. Zbog svega navedenog, u svjetlu Poslovnika Suda i sudske prakse relevantne u vrijeme kada je podnositelj podnio svoj zahtjev Sudu, ovaj Sud smatra da je podnositelj podnio zahtjev

dana 24. prosinca 2010. i stoga prihvaća taj datum kao datum podnošenja zahtjeva (vidi predmet *Peruško protiv Hrvatske*, br. 36998/09, stavci 36. i 37., 15. siječanj 2013.).

67. Budući da je konačna odluka domaćeg suda, a to je odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske od 7. srpnja 2010. godine, dostavljena punomoćniku podnositelja zahtjeva dana 19. srpnja 2010. godine, proizlazi da je zahtjev podnesen Sudu unutar roka od šest mjeseci. Stoga se prigovor Vlade mora odbiti.

68. Sud smatra da zahtjev podnositelja nije očito neosnovan u smislu članka 35. stavka 3. (a) Konvencije. Primjećuje i da nije nedopušten ni po kojoj drugoj osnovi. Stoga se mora proglasiti dopuštenim.

B. Osnovanost

1. Tvrdnje stranaka

69. Podnositelj tvrdi da nije imao odgovarajuću i učinkovitu mogućnost ispitati i osporiti iskaz svjedokinje J.N. Ističe da ovaj predmet nije uključio pitanje zaštite žrtava seksualnog zlostavljanja, budući da se J.N. nikada nije pozvala na taj argument, već se samo nije pojavila na suđenju ne dajući razloge za to, iako ju je sud uredno pozvao. Štoviše, nije mu pružena mogućnost ispitati J.N. kada je davala svoj iskaz u predraspravnoj fazi postupka, s obzirom da nije bio obaviješten o njezinom ispitivanju. Podnositelj također ističe da je tijekom suđenja aktivno pokušavao predložiti različite načine osiguranja prisutnosti J.N. na suđenju, ali bez uspjeha. Sud nije novčano kaznio J.N. zbog neodazivanja sudskim pozivima, niti je pokušao kontaktirati s J.N. putem telefona, iako je imao njezin broj. To je za posljedicu imalo nepravilnu primjenu članka 331. Zakona o kaznenom postupku, koji se ne može primijeniti kada svjedok primi sudski poziv, ali se istome ne odazove bez obrazloženja. Prema mišljenju podnositelja, propust koji se očitovao u tome da mu je bez objektivnog i opravdanog razloga bilo onemogućeno ispitati i osporiti inkriminirajući iskaz J.N., prouzročio mu je takvu štetu da postupak u cjelini nije ispunio uvjete poštenog suđenja.

70. Vlada navodi da je kazneni postupak protiv podnositelja u svojoj cjelini bio pošten. Posebice, tijekom postupka ga je zastupao branitelj; imao je sve mogućnosti obrazlagati svoj predmet i podnositi svoje dokaze; imao je mogućnost osporavati iskaz oštećene; a sud je zadovoljavajuće obrazložio presudu kojom ga je osudio. U pogledu ispitivanja J.N., Vlada, pozivajući se na Okvirnu odluku Vijeća Europske unije br. 2001/220/JHA od 15. ožujka 2001. o položaju žrtava u kaznenom postupku, ističe da je ona svoj iskaz dala kod podnošenja kaznene prijave 3. svibnja 1999. i pred istražnim sucem 9. srpnja 1999. Stoga nije neuobičajeno da ona, kao žrtva seksualnog zlostavljanja, nije željela još jednom proći kroz cijelo stresno iskustvo

svjedočeci na sudu. Sud, potaknut čak i uputom Vrhovnog suda Republike Hrvatske, pokušao je različitim sredstvima doći do J.N., ali bez uspjeha, te je stoga pravilno primijenio članak 331. Zakona o kaznenom postupku prihvaćajući njezinu pisanu izjavu kao dokaz. Podnositelj je u tom trenutku mogao prigovoriti istinitosti njezina iskaza, ali on to nije učinio. Vlada također smatra da je iskaz J.N. bio odlučan, ali ne i jedini dokaz protiv podnositelja, te da je postojalo dovoljno zaštitnih mehanizama radi osiguranja njegovih prava u postupku. Posebice, domaći su sudovi u svim stupnjevima nadležnosti, uključujući i Ustavni sud Republike Hrvatske, propisno ispitali sve prigovore podnositelja i dali su razloge za odbijanje njegovih tvrdnji.

2. Ocjena Suda

(a) Opća načela

71. Sud ponavlja da su jamstva iz stavka 3. (d) članka 6. posebni aspekti prava na pošteno suđenje priznatog stavkom 1. ove odredbe, koji se moraju uzeti u obzir kod svake ocjene poštenosti postupka. Zbog tog razloga Sud smatra prikladnim ispitati prigovore temeljem obje odredbe uzete zajedno (vidi predmet *Al-Khawaja i Tahery protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [VV], br. 26766/05 i 22228/06, stavak 118., ESLJP 2011, i predmet *Aigner protiv Austrije*, br. 28328/03, stavak 33., 10. svibanj 2012.).

72. Članak 6. stavak 3. (d) Konvencije sadrži načelo da prije nego što se optuženi osudi, svi dokazi koji mu idu na teret moraju se izvesti u njegovoj prisutnosti, na javnoj raspravi u svrhu kontradiktornosti rasprave. Mogući su izuzeci od ovoga načela, ali oni ne smiju povrijediti prava obrane, koja, kao pravilo, traže da se optuženiku pruži primjerena i odgovarajuća mogućnost osporavanja i ispitivanja svjedoka suočavanjem, bilo kada taj svjedok daje svoj iskaz ili u kasnijoj fazi postupka (vidi predmet *Van Mechelen i drugi protiv Nizozemske*, 23. travnja 1997., stavak 51., *Izvešća* 1997-III, i predmet *Lucà protiv Italije*, br. 33354/96, stavak 39., ESLJP 2001-II).

73. Načela koja se primjenjuju kada svjedok nije prisutan na javnom suđenju, postavljena u presudi u predmetu *Al-Khawaja i Tahery* (citirana u prethodnom tekstu, stavci 119.-147.), mogu se sažeti kako slijedi (vidi predmet *Štefančič protiv Slovenije*, br. 18027/05, stavak 37., 25. listopada 2012.):

(i) Sud prvo treba ispitati prethodno pitanje je li postojao valjan razlog za prihvaćanje iskaza odsutnog svjedoka, imajući u vidu da svjedoci u pravilu svoj iskaz trebaju dati na suđenju i da treba uložiti sve razumne napore da se osigura njihova prisutnost;

(ii) uobičajeni razlozi za nepristupanje su, kao u predmetu *Al-Khawaja i Tahery*, citiran u prethodnom tekstu, smrt svjedoka ili strah od osvete. Međutim, postoje i drugi opravdani razlozi zašto svjedok ne mora prisustvovati suđenju;

(iii) kada svjedok nije ispitan u nekoj od ranijih faza postupka, omogućavanje prihvaćanja iskaza svjedoka u zamjenu za svjedočenje uživo na suđenju mora biti posljednja mjera;

(iv) prihvaćanje iskaza odsutnih svjedoka kao dokaza za posljedicu ima moguću štetu za okrivljenika, koji, u načelu, u kaznenom postupku treba imati učinkovitu mogućnost osporiti dokaze koji ga terete. Posebice, treba imati mogućnost provjeriti istinitost i pouzdanost iskaza svjedoka, na način da ih se usmeno ispituje u njegovoj prisutnosti, bilo u vrijeme kada je svjedok davao svoj iskaz ili u nekoj od kasnijih faza postupka;

(v) u skladu s „pravilom jedinog ili odlučujućeg dokaza“, ako se osuđujuća presuda protiv okrivljenika isključivo ili u odlučujućoj mjeri temelji na iskazu svjedoka kojeg optuženi nije mogao ispitati u nekoj od faza postupka, njegova su prava na obranu neopravdano ograničena;

(vi) u tom kontekstu riječ „odlučujući“ treba usko tumačiti na način da označava iskaz takvog značaja ili važnosti da je vjerojatno da će biti odlučujući za ishod predmeta. Ako je neprovjereni iskaz svjedoka potkrijepljen drugim potvrđujućim dokazima, ocjena je li taj iskaz odlučujući ovisit će o snazi potvrđujućih dokaza: što su potvrđujući dokazi jači, manje je vjerojatno da će se iskaz odsutnog svjedoka tretirati kao odlučujući;

(vii) međutim, kako članak 6. stavak 3. Konvencije treba tumačiti u kontekstu ispitivanja poštenosti postupka u cjelini, pravilo jedinog ili odlučujućeg dokaza ne bi se trebalo koristiti na nefleksibilan način;

(viii) posebice, kada dokaz po čuvenju predstavlja jedini ili odlučujući dokaz protiv okrivljenika, njegovo prihvaćanje kao dokaza neće automatski imati za posljedicu povredu članka 6. stavka 1. Istovremeno, kad se osuđujuća presuda temelji isključivo ili u odlučujućoj mjeri na iskazu odsutnog svjedoka, Sud mora takav postupak podvrgnuti najstrožem ispitivanju. Zbog opasnosti prihvaćanja takvog dokaza, vrlo je važno prilikom uravnoteženja različitih čimbenika uzeti u obzir postojanje jakih postupovnih jamstava. Pitanje u svakom predmetu jest jesu li postojali dovoljni čimbenici uravnoteženja, uključujući mjere koje su dozvoljavale poštenu i pravilnu ocjenu pouzdanosti spornog dokaza. Ovo bi omogućilo da se osuda temelji na takvom dokazu samo ako je on u dovoljnoj mjeri pouzdan, s obzirom na njegovu važnost u predmetu.

(b) Primjena ovih načela na ovaj predmet

74. Prethodno pitanje koje Sud treba ispitati u ovom predmetu jest je li postojao dobar razlog za prihvaćanje iskaza J.N. kao dokaza bez njezina ispitivanja tijekom suđenja (vidi predmet *Rudnichenko protiv Ukrajine*, br. 2775/07, stavak 104., 11. srpanj 2013.). U tom pogledu Sud prvo primjećuje da je teško utvrditi točan razlog zašto se J.N. nije pojavila na suđenju, iako je bila uredno pozvana najmanje u dva navrata (vidi stavak 47. u prethodnom tekstu).

75. U pogledu pozivanja Vlade na zaštitu žrtava seksualnog zlostavljanja (vidi stavak 70. u prethodnom tekstu), Sud ponavlja da je već prepoznao posebne značajke kaznenog postupka za kaznena djela protiv spolne slobode, koja žrtva često doživljava kao mučenje. Sud prihvaća da se u takvim postupcima mogu poduzeti određene mjere u svrhu zaštite žrtve, pod uvjetom da su one spojive s prikladnim i učinkovitim korištenjem prava na obranu (vidi, između brojnih drugih izvora, predmet *S.N. protiv Švedske*, br. 34209/96, stavak 47., ESLJP 2002-V, predmet *Zdravko Petrov protiv Bugarske*, br. 20024/04, stavak 35., 23. lipnja 2011.). Međutim, to ne znači da su takve mjere, posebice nedolazak svjedoka na suđenje radi davanja iskaza, automatski primjenjive na sve kaznene postupke koji se odnose na kaznena djela protiv spolne slobode. Domaće vlasti moraju navesti relevantne razloge za primjenu takvih mjera (vidi predmet *P.S. protiv Njemačke*, br. 33900/96, stavak 28., 20. prosinca 2001.) te, u vezi mogućnosti oslobođenja svjedoka od svjedočenja zbog straha, raspravni sud se mora uvjeriti da sve dostupne alternative, poput anonimnosti svjedoka i drugih posebnih mjera, ne bi bile prikladne ili provedive (vidi predmet *Al-Khawaja i Tahery*, citiran u prethodnom tekstu, stavak 125.).

76. Sud primjećuje kako je točno da je J.N. u početnim fazama postupka tvrdila da joj je podnositelj prijetio i da je tražila da ga se pritvori, ali domaće vlasti ove navode nisu smatrale dovoljno čvrstima da odrede njegov pritvor (vidi stavke 10. i 17. u prethodnom tekstu). U daljnjem tijeku postupka, iako je bila zastupana po odvjetnici te je komunicirala sa svojom odvjetnicom (vidi stavak 28. u prethodnom tekstu), pa je prema tome bila upoznata s time da se treba pojaviti na ročištu radi davanja iskaza, J.N. nikada nije obavijestila domaće sudove da je zastrašena zbog podnositelja ili da ne želi svjedočiti zbog nekog drugog razloga (za razliku od predmeta, *Zdravko Petrov*, stavak 37., i predmeta *Aigner*, citiranog u prethodnom tekstu, stavci 13. i 39.).

77. U svakom slučaju, Sud primjećuje da se domaći sudovi nisu pozvali, niti su primijenili neke posebne mjere kojima bi se omogućilo J.N. da se ne pojavi na suđenju, niti je Vlada u svojim očitovanjima pokazala da je primjena takvih mjera bila razlog izostanka J.N. (za razliku od predmeta *Vrochenko protiv Estonije*, br. 59632/09, stavak 58., 18. srpnja 2013.). Stoga nema razloga da Sud dalje ispituje ovaj aspekt (vidi predmet *Tseber protiv Republike Češke*, br. 46203/08, stavak 47., 22. studeni 2012.).

78. Umjesto toga, razlog na koji su se domaće vlasti pozvale kod prihvaćanja pisane izjave J.N. kao dokaza bez njezina ispitivanja na suđenju je bio taj da sud ni na koji način nije mogao osigurati njezinu prisutnost. Pri tome su se pozvali na članak 331. stavak 1. točku 1. Zakona o kaznenom postupku koji predviđa takvu mogućnost (vidi stavke 51. i 56. u prethodnom tekstu).

79. U tom pogledu, Sud primjećuje da nemogućnost pronalaska svjedoka može, u određenim uvjetima, opravdati prihvaćanje iskaza tog

svjedoka kao dokaza, iako ga obrana nije imala mogućnost ispitati (vidi predmet *Tseber*, citiran u prethodnom tekstu, stavak 48.). Međutim, domaća tijela moraju poduzeti pozitivne korake kako bi optuženome omogućila ispitivanje svjedoka ili njegovo suočavanje s njime (vidi predmet *Barberà, Messegué i Jabardo protiv Španjolske*, 6. prosinac 1988., stavak 78., Serija A br. 146); što znači da moraju aktivno tražiti svjedoke (vidi predmet *Rachdad protiv Francuske*, br. 71846/01, stavak 24., 13. studeni 2003.). Sud se stoga mora uvjeriti da su domaće vlasti učinile sve što je razumno bilo moguće kako bi osigurale prisutnost svjedoka. Drugim riječima, Sud mora utvrditi može li se odsutnost svjedoka pripisati domaćim vlastima (vidi predmet *Tseber*, citiran u prethodnom tekstu, stavak 48.).

80. Sud primjećuje da su u ovom predmetu domaća tijela poduzela razumne napore kako bi uputile poziv J.N. na sve adrese koje su im bile dostupne. Nekoliko su puta naredile policiji da utvrdi boravište J.N. i njezinu točnu adresu (vidi stavke 27., 30., 33. i 35. u prethodnom tekstu) te su joj pokušale uputiti poziv na sve adrese u inozemstvu koristeći se sredstvima međunarodne pravne pomoći (vidi stavke 37. i 43. u prethodnom tekstu). Točno je, kako podnositelj primjećuje, da domaći sudovi nikada nisu novčano kaznili J.N. zbog nepojavljivanja na suđenju (vidi članak 243. Zakona o kaznenom postupku, stavak 56. u prethodnom tekstu); niti su s njom kontaktirali putem telefona, iako im je njezin telefonski broj bio dostupan (vidi stavak 45. u prethodnom tekstu), ali nema dokaza da bi bilo koja od ovih mjera u praksi bila stvarno učinkovita. Prema tome, u svjetlu ponovljenih pokušaja domaćih sudova da pozovu J.N. na suđenje i činjenice da su domaći sudovi, uključujući Vrhovni sud Republike Hrvatske, propisno razmotrili ove napore (vidi stavak 51. u prethodnom tekstu), Sud smatra da su domaće vlasti poduzele razumne mjere kako bi osigurale njezinu prisutnost (usporedi s predmetom *Tseber*, citiran u prethodnom tekstu, stavci 51.-52.).

81. Međutim, opis događaja od strane J.N. predstavljao je odlučni dokaz na kojem su se temeljila utvrđenja suda, budući da ostali svjedoci koje je Županijski sud u Zagrebu saslušao nisu bili svjedoci očevici te su iskazivali ili o onome što im je J.N. rekla ili o njihovoj percepciji J.N. nakon počinjenja navodnog kaznenog djela. Štoviše, Vrhovni sud Republike Hrvatske sam je utvrdio da je iskaz J.N. bio odlučan za predmet (vidi stavak 42. u prethodnom tekstu). Sud stoga mora ispitati je li podnositelju pružena odgovarajuća mogućnost korištenja njegovih prava na obranu u smislu članka 6. Konvencije u odnosu na iskaz koji je dala J.N. Pri tom, Sud će ispitati jesu li postojala dovoljna procesna jamstva i drugi faktori koji mogu biti protuteža činjenici da obrana nije mogla ispitati J.N. na suđenju.

82. U tom smislu Sud prvo primjećuje da ni podnositelj niti njegov branitelj nisu ispitali J.N. tijekom istrage. Sud primjećuje da prema članku 198. stavku 4. Zakona o kaznenom postupku, stranke u postupku mogu biti prisutne ispitivanju svjedoka u istrazi, ako je vjerojatno da se svjedok neće

pojaviti na suđenju, ili ako istražni sudac smatra to svrhovitim, ili ako jedna od stranaka to zatraži (vidi stavke 51. i 56. u prethodnom tekstu). Sud također primjećuje da daljnji stavak istoga članka propisuje da je istražni sudac dužan obavijestiti stranke o mjestu i vremenu saslušanja (vidi stavak 56. u prethodnom tekstu).

83. U ovom predmetu nije bilo naznaka tijekom istrage da se J.N. neće pojaviti na suđenju. Nadalje, vezano uz pozivanje Vrhovnog suda na činjenicu da podnositelj nije zatražio da bude prisutan tijekom ispitivanja J.N., Sud primjećuje da nema dokaza da je istražni sudac obavijestio podnositelja ili njegovog branitelja o vremenu i mjestu ispitivanja J.N. U tim okolnostima, imajući u vidu da je podnositelj tijekom cijelog postupka ustrajao na ispitivanju J.N., Sud ne smatra da se podnositelj odrekao svog prava na ispitivanje svjedoka (vidi, između brojnih drugih izvora, predmet *Gabrielyan protiv Armenije*, br. 8088/05, stavak 85., 10. travanj 2012.).

84. U skladu s time, Sud nalazi da ni podnositelj, niti njegov branitelj nisu imali mogućnost suočiti se i ispitati J.N. ili je usmeno ispitati u prisutnosti podnositelja u nekoj od faza postupka (vidi predmet *Nechto protiv Rusije*, br. 24893/05, stavak 125., 24. siječnja 2012.; i predmet *Vronchenko*, citiran u prethodnom tekstu, stavak 65.; te za razliku od predmeta *Chmura protiv Poljske*, br. 18475/05, stavak 56., 3. travanj 2012.; predmet *Gani protiv Španjolske*, br. 61800/08, stavak 48., 19. veljače 2013.; i predmet *Aigner*, citiran u prethodnom tekstu, stavak 41.).

85. Sud nadalje primjećuje da su domaći sudovi, pri ocjeni dokaza, trebali dati potrebnu težinu činjenici da je iskaz J.N. prihvaćen kao dokaz, a da ona nije bila neposredno saslušana i trebali su pristupiti takvom dokazu s osobitim oprezom (vidi predmet *Al-Khawaja i Tahery*, citiran u prethodnom tekstu, stavak 157.; i *Sievert protiv Njemačke*, br. 29881/07, stavak 64., 19. srpnja 2012.).

86. Domaći sudovi su utvrdili da J.N. nije imala razloga fabricirati iskaz i da je njezin opis relevantnih događaja bio dosljedan te su prema tome njezin iskaz smatrali u potpunosti vjerodostojnim. Ipak, Sud primjećuje da dokaz koji je potvrđivao iskaz J.N. nije bio uvjerljiv. Prvostupanjski sud saslušao je svjedoke koji su dali iskaze tek posredne prirode u pogledu silovanja koje je navodno počinjeno. Jedna od tih svjedoka, J.M., svjedočila je u prilog pouzdanosti iskaza J.N. (vidi stavak 22. u prethodnom tekstu), dok je jedan svjedok, K.N., svjedočio u prilog podnositelja (vidi stavke 21., 36. i 48. u prethodnom tekstu). Slično tome, svjedokinja S.S. nije mogla dati bilo kakav uvjerljiv iskaz, jer se njoj J.N. javila tek nakon navodnog događaja, navodeći joj da ju je podnositelj silovao, dok je podnositelj zaniijekao takve navode (vidi stavak 19. u prethodnom tekstu). Nadalje, medicinskim vještačenjem koje su proveli domaći sudovi utvrđeno je da podnositelj ima ozljede na ruci i nogama koje mogu, ali nužno i ne moraju, odgovarati verziji događaja kako ga je prikazala J.N. Nalazi ginekoloških i

psihijatrijskih pretraga J.N. nisu upućivali na objektivni dokaz o postojanju bilo kakvih ozljeda (vidi stavke 8., 20. i 24. u prethodnom tekstu).

87. Sud stoga smatra da, iako su domaći sudovi dali određene razloge za prihvaćanje iskaza J.N. (vidi stavak 49. u prethodnom tekstu) i iako su omogućili podnositelju da komentira taj dokaz, odlučujuća priroda tog dokaza u odsutnosti bilo kojeg drugog jakog i jasnog potvrđujućeg dokaza u predmetu, značila je da domaći sudovi nisu mogli provesti poštenu i pravilnu ocjenu pouzdanosti iskaza J.N. bez njezina ispitivanja na suđenju (usporedi predmet *Al-Khawaja i Tahery*, citiran u prethodnom tekstu, stavci 164.-165.).

88. U svjetlu poštenosti postupka u cjelini, Sud zaključuje da nije bilo dovoljno zaštitnih uravnotežujućih čimbenika da nadoknade teškoće nastale obrani zbog prihvaćanja iskaza J.N. U skladu s tim, Sud nalazi da je došlo do povrede članka 6., stavaka 1. i 3. (d) Konvencije.

II. PRIMJENA ČLANKA 41. KONVENCIJE

89. Člankom 41. Konvencije propisano je:

„Ako Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije i dodatnih protokola, a unutarne pravo zainteresirane visoke ugovorne stranke omogućava samo djelomičnu odštetu, Sud će, prema potrebi, dodijeliti pravičnu naknadu povrijeđenoj stranci.“

A. Šteta

90. Podnositelj potražuje 10.000 eura (EUR) na ime nematerijalne štete.

91. Vlada smatra da je podnositeljev zahtjev prekomjeran, neosnovan i nepotkrijepljen.

92. Uzimajući u obzir sve okolnosti ovoga predmeta, Sud prihvaća da je podnositelj pretrpio nematerijalnu štetu koja ne može biti nadoknađena samo utvrđenjem povrede. Odlučujući na pravičnoj osnovi, Sud podnositelju dosuđuje iznos od 4.000 EUR na ime nematerijalne štete, uz sav porez koji bi mu mogao biti zaračunat.

B. Troškovi i izdaci

93. Podnositelj također potražuje 90.625 kuna (HRK) na ime troškova i izdataka nastalih pred domaćim sudovima i ovim Sudom.

94. Vlada smatra da je podnositeljev zahtjev neosnovan i nepotkrijepljen.

95. Prema sudskoj praksi Suda, podnositelj ima pravo na naknadu troškova i izdataka samo u mjeri u kojoj se dokaže da ih je stvarno i neophodno pretrpio i da je njihova visina bila razumna. U ovome predmetu, uzimajući u obzir dokumente koje ima u posjedu i naprijed navedene

kriterije, Sud smatra razumnim dosuditi iznos od 10.200 EUR na ime troškova po svim osnovama.

C. Zatezne kamate

96. Sud smatra primjerenim da se stopa zatezne kamate temelji na najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke uvećanoj za tri postotna poena.

IZ TIH RAZLOGA SUD JEDNOGLASNO

1. *Utvrdjuje* da je zahtjev dopušten;
2. *Presuđuje* da je došlo do povrede članka 6. stavaka 1. i 3. (d) Konvencije;
3. *Presuđuje*
  - (a) da tužena država treba isplatiti podnositelju, u roku od tri mjeseca od dana kad presuda postane pravomoćna u skladu s člankom 44. stavkom 2. Konvencije, sljedeće iznose koje je potrebno preračunati u hrvatske kune prema tečaju važećem na dan isplate:
    - (i) 4.000 EUR (četiri tisuće eura), na ime nematerijalne štete, uvećanih za sve eventualne poreze;
    - (ii) 10.200 EUR (deset tisuća dvjesto eura) na ime troškova i izdataka, uvećanih za sve poreze koji bi se podnositelju mogli zaračunati;
  - (b) da se od protoka naprijed navedena tri mjeseca do namirenja na prethodno spomenute iznose plaća obična kamata prema stopi koja je jednaka najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke tijekom razdoblja neplaćanja, uvećanoj za tri postotna poena;
4. *Odbija* preostali dio zahtjeva podnositelja za pravičnom naknadom.

Sastavljeno na engleskom jeziku i otpravljeno u pisanom obliku dana 27. veljače 2014. godine u skladu s pravilom 77., stavcima 2. i 3. Poslovnika Suda.

Søren Nielsen
Tajnik

Isabelle Berro-Lefèvre
Predsjednica

© Ured zastupnika RH pred Europskim sudom za ljudska prava. Sva prava pridržana.